

Kohtaamista vai kohtaamattomuutta? Ohjaus ja eriarvoistuva nuoruus

Itä-Suomen ohjauksen päivät 4.11. 2022

Anne-Mari Souto, YTT, KM, yliopistonlehtori (opinto- ja uraohjaus), Ohjauksen koulutus

Kuka olen? Mistä taustasta puhun?

- Työtausta

- Nuorisotutkija, sosiologi, opo, opinto- ja uraohjauksen yliopistolehtori
- Ammatillisten aineiden opettaja (ohjaus), Opoilua
- Opiskeluhuollon koordinaattori (ohjaus, erkka, kuraattoritoiminta, opiskeluhuollon prosessit, kiusaamisen ehkäisy, SORA, HOPS..)
- Ohjaamon ja Avoimen ammattiopiston projektipäällikkö, uraohjausta

- Tutkimusta

- Nuoret, monikulttuurisuus, rasismi – erityisesti koulussa ja koulutuspolulla
- Koulutusvalinnat, koulutuksen keskeyttäminen, ”koko koulu ohjaa” lukiossa
- Sosiaalinen oikeudenmukaisuus uraohjauksessa
- Nyt: etnisiin ja rodullistettuihin vähemmistöihin asemoidut yliopisto-opiskelijat

Nuorten opintopolkuun on tehty paljon suuria muutoksia viime vuosina –eriarvoisuuteen puuttuminen usein tavoitteena

- Janne Varjo (HY): 2015-22-luvun vaihde aktiivisimpia muutosvaiheita koulutuspolitiikassa
- Muutokset on pitkälti otettu käyttöön melko nopeasti ja ilman pilotteja, joten niiden seuraukset voivat olla yllättäviä ja jopa vastakkaisia tavoitteiden kanssa.
- Vaikka ohjaukselle ladataan paljon toiveita ja nyt ehkä vähän resurssejakin – usein silti ohjaus/ opot jäävät yksin, ohjausta ei tueta & johdeta yhteisenä ja yhteisöllisenä prosessina -> vaikka juuri tästä on tutkimuksellista evidenssiä, että se takaa kehittämistyön onnistumista.
- Myös Sapon olisi hyvä korostaa Koko koulu ohjaa periaatetta nykyistä voimakkaammin?
- Voi rajoittaa myös tavoitteiden saavuttamista: esim. niin opetuksen ohjauksellisuus kuin myös eriarvoisuuteen puuttuminen jää usein vain asiaan vihkiytyneiden – ei kaikkien yhteiseksi asiaksi

AMS: Mites koulussa suhtauduttiin tähän sun jaksamisongelmaan?

Tiina: No ammattikoulussa kun olin, niin enhän mie nyt sinne voinu soittaa, et hei nyt mulla on tämmönen päivä, että tuntuu siltä ja tältä, et jos niiku masenti tai joku asia ahisti.. Mieluummin sano, et on kuumetta, tuntu siltä, et ei sinne voi soittaa, eipä siellä juuri kukkaan ollu kiinnostunu siitä, mitä oppilaat tekkee, kuhan oli tunnilla ajoissa..ei siellä välttämättä tarvinnut ees hommiaan tehdä et kuhan vaan naama näky paikalla, niin..

Ohipuhumista, kohtaamattomuutta oppilaitoksen arjessa ...

Palveluita on mutta ne ei tavoita..

"mehän ei niitä hyysätä"

Vaade oma-aloitteisuudesta,
itseohjautuvuudesta,
yritteliäisyydestä

Perheellä myös roolinsa

"ei ne kuitenkaan auta"

"ei minusta ole mihinkään"

"minä pelkään muita"

"en edes tiijä missä mutsi on,
ei niitä kiinnosta, ei meidän
porukat tiijä näitä juttuja"

Kohtaamisesta - allianssista – seuraavien teemojen kautta:

- Kohtaamista tukevasta oppilaitoskulttuurista - yhteisöllisyyden ja osallisuuden ehdoista
 - Millainen on se opiskelijaideaali, jolle oppilaitoksen pedagogiset käytänteet ovat rakennettu?
 - Miten ”**koko koulu ohjaa**” periaate toteutuu käytännössä?
 - Entä **millainen on opinto-ohjauksen ideaali oppilas/ opiskelija**? Kenen mahdollisuuksista, tulevaisuuksista puhumme?
 - Kuka niihin voi kiinnittyä ja samaistua, kuka ei?
- Kannattelevasta ohjauksesta kohtaamisen edellytyksenä
 - Mitä asioita kohdataan/ uskalletaan kohdata ja kannatella ohjaaja/ope-opiskelija suhteessa ja vuorovaikutuksessa – ja mitä ei?
- Kysymys eriarvoisuudesta läpäisevänä teemana

**Kohtaamista tukevasta oppilaitoskulttuurista
- yhteisöllisyyden ja osallisuuden ehdoista**

Teesi 1: Nuorisopedagogiikka kehiin, kiitos!

Koulutukseen kiinnittymisen ehdot

- Koulutukseen kiinnittymistä/ kiinnittymättömyyttä/ Koulutuksen keskeyttämistä tarkastellaan tyypillisesti yksilön näkökulmasta ("ongelma" asetetaan opiskelijaan)
- Keskeytystä voi tarkastella myös koulujärjestelmän ongelmana: Mitkä tekijät koulutuksessa kiinnittävät nuoria opiskeluun, entä mitkä taas työntävät pois nuoria sen parista? Mitä ohjauksessa ollaan valmiita kohtaamaan ja kannattelemaan ja mitä ei? Mihin holistisen ohjauksen rajat asettuvat?
 - Koulutuspolitiikan
 - Koulutuksen järjestämisen (formaalin koulun)
 - Koulun arkisten suhteiden (informaalin koulun) tasolla
 - *Millaista opiskelijuutta koulutukseen kiinnittyminen edellyttää?*
 - *Millainen on se opiskelijaideaali, jolla koulutuksen käytänteet on suunniteltu?*

Väite (etenkin toisen asteen koulutuksessa):

Koulutukseen kiinnittyminen edellyttää sosiaalisuutta, oma-aloitteisuutta, reippautta, ahkeruutta, itsestä huolehtimista, hyvinvointia, aikuismaisuutta

Lukion rooli kasvamisen ja kypsymisen paikkana kaventunut:

**Anna ei aio opiskella lukion jälkeen
mitään – Asiantuntija: Nuorilla on
kohtuuttomat paineet ja odotukset
"oman jutun" löytämisestä**

AMS: Mites koulussa suhtauduttiin tähän sun jaksamisongelmaan?

Tiina: No ammattikoulussa kun olin, niin enhän mie nyt sinne voinu soittaa, et hei nyt mulla on tämmönen päivä, että tuntuu siltä ja tältä, et jos niiku masenti tai joku asia ahisti..

Mieluummin sano, et on kuumetta, tuntu siltä, et ei sinne voi soittaa, eipä siellä juuri kukkaan ollu kiinnostunu siitä, mitä oppilaat tekkee, kuhan oli tunnilla ajoissa..ei siellä välttämättä tarvinnut ees hommiaan tehdä et kuhan vaan naama näky paikalla, niin..

Kuinka tuemme nuoruuden kasvukipuja? Kaikki ei palaudu peruskoulu-aikaan?

- Kiinnittymisen ehtona:

- *Sosiaalisuus, oma-aloitteisuus, vahvuus* ovat ominaisuuksia, jotka korostuvat:
 - Paitsi nykyisessä työelämässä ja sitä kautta myös opetuksessa
 - niin myös nuorten keskinäisissä ryhmäsuhteissa: oppilaitokset ovat vaativia ympäristöjä etenkin niille, joilla on kiusaamistaustaa
 - entä ohjauksessa tai opiskelijahuollon palveluissa?
 - Edellyttääkö näiden palveluiden saanti oma-aloitteisuutta – kykyä & jaksamista itse varata aika vai miten ”matalan kynnyksen periaate” viedään käytäntöön?
- Oppilaitosten panostukset turvallisen ilmapiirin, ryhmänohjauksen ja opiskelijahuollon ”helposti lähestyttävyyden ja vastaan tulevuuden ” kehittämiseen vaihtelevat suuresti (rakenteellinen kysymys!)
- Vertaissuhteet ja hyväksytyksi tuleminen ovat tärkein koulutukseen kiinnittymistä ja hyvinvointia edistävä tekijä nuorten näkökulmasta
 - sidoksissa esim. kiinnittymisessä koulutukseen (päättöksentekovalmiuksiin, urasuunnitelmiin) PISA

Aikuismaisuuden korostuminen

Iän merkitys unohdettu koulutuspoliittisissa uudistuksissa?

- Tila olla nuori ja keskenkasvuinen kapenee – nähdäänkö kysymykset kasvatuksesta ja aikuistumisen tuesta toisarvoisina?
 - *"ei siellä työelämässäkään soitella perään"*
 - Äärimmillään nuorten tukeminen näyttäytyy paapomisena ja hyysäämisenä - lapsellista toimintaa vai nuoruuden kasvukipuja?
 - Heikompaa ~~"opiskelija-aineista"~~ vai koventuneita vaatimuksia – samaan aikaan kun polarisaatio ja eriarvoisuus lisääntynyt?
 - Perheiden merkityksellisyys: yksilön vastuunottoa korostava koulutus nostaa perheiden roolia nuorten koulutuksessa: perheillä erilaiset resurssit nuoren tukemiseen
- Oppivelvollisuuden ja koko koulu ohjaa –pedan näkökulmasta haaste:
- **Millaista nuorisopedagogiikka eli aikuistumisen tukea 2. asteen oppilaitoksissa toteutetaan?**
- Miten nuoruutta elämänvaiheena ymmärretään, miten nuorisokulttuureja luetaan? Nähdäänkö nämä yhtä olennaisina kuin yksittäisten aineiden opettaminen?

Koko koulu ohjaako?

Suuntaa lukiopolulle –hanke

Lukion 1. vuoden opiskelijoiden kokemuksia 2019

Miten seuraavat tahot tukevat sinua lukio-opinnoissasi? (N=408)		
	Usein	Ei tue koskaan
Opinto-ohjaaja	45,30 %	12,00 %
Aineenopettaja	34,10 %	14,80 %
Ryhmänohjaaja	25,90 %	20,40 %
Erityisopettaja	4,70 %	52,80 %
Kuraattori	4,10 %	58,30 %
Psykologi	4,40 %	58,30 %
Vanhemmat	74,40 %	11,10 %
Kaverit	62,80 %	13 %
Seurustelukumppani/puoliso	25,90 %	38,90 %
Sisarukset	26,60 %	48,10 %

Koko koulu ohjaa ajattelun sisältämä kasvatuksellisen lähestymistapa jakaa usein opettajia?

- *"Minähän en sossuksi ala"*
 - Lukion aineenopettajan kommentti keskusteltassa lukiolaisten arjen haasteista
 - Rajataanko tämä kasvatuksellinen tai nuorisopedagoginen lähestymistapa toisten vastuulle?
 - Missä vaiheessa kukin ammattilainen voi rajata kasvatuksellisen vastuun toiselle ammattilaiselle?

Antti Maunu (2014), Ammatillisten opettajien identiteettien kahtiajako:

- Vain opettamiseen kiinnittyville opettajille

vaatimus kohdata opiskelijoita nuorina näyttäytyi uhkaavana asiana (kasvatus ”hyysäämistä”)

- *Kun nämäkin opettajat puhuivat onnistumisestaan työssään, he kertoivat kasvatuksellisista ilmiöistä*

- Kasvattajaksi identifioituvat opettajat korostivat yhteistyösuhdetta opiskelijoiden kanssa niin opettamisen kuin arjen sujuvuudenkin kannalta – oma työ ymmärretään vahvasti oppilaiden näkökulmasta

Heijastuuko myös opojen toimintatavoissa?

- Miten opot ymmärtävät kysymyksen kasvatustavasta tai nuorisolähtöisistä toimintatavoista?
 - Hakevatko opot nuorisolähtöisiä toimintatapoja?
 - Esimerkiksi jalkautuvatko nuorten pariin?
 - Palataan tähän myöhemmin...

Millainen on se opiskelijaideaali, jolle oppilaitoksen pedagogiset käytänteet ovat rakennettu? Miltä se näyttää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kannalta?

Teesi 2:

Aidosti yhdenvertaista ja sosiaalisesti oikeudenmukaista ohjausta!

Koulutusmahdollisuuksien tasa-arvo lisääntynyt, mutta koulutuksellinen tasa-arvoisuus ei: koulutuksen periytyvyys (rakenteellista eriarvoisuutta)

- Sosiaaliluokkien ja perhetaustan erot näkyvät aiempaa vahvemmin lasten ja nuorten koulutusreiteissä (vaikka kansainvälisesti ne ovat pienempiä kuin monessa muussa maassa)
- Pojat keskeyttävät tyttöjä useammin, alojen ”ainokaiset” tytöt/ pojat keskeyttävät muita useammin
- Alueelliset erot ovat vahvistuneet nuorten koulutuspolkuja määrittävänä tekijänä
 - Niin kaupunkien välillä kuin sisälläkin
- Ulkomailla syntyneistä koulunkäyntinsä keskeyttää lähes kaksi kertaa niin moni kuin Suomessa syntyneistä. Lisäksi Pisa-tulokset ovat osoittaneet, että näiden ryhmien välillä on merkittävä perustaitotason ero kaikissa keskeisissä oppiaineissa.
- Seksuaalivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla on kohonnut riski opintojen keskeyttämiseen toisella asteella

Alakohtaiset ammattilaisuuden kriteerit: sukupuolen merkityksellisyys

Ams: No entäs miten opettajat on, ottanu huomioon... tai tullee siitä joku numero, et sie oot tyttö siellä (autoalalla, ams) tai...

Kaisa: Joo, siitä oon huomannu että tota... ei niinku hommia minulle kai anneta silleen ku oon tyttö nii...niin pojille antaa mielluummin.

Ams: Osaat sie kertoa jottai esimerkii tai voitko sanoa ihan jottain käytännön esimerkii?

Kaisa: No yllesäkkii vaikka kun myö aamulla mennään halliin, haalarit on päällä ja tälleen niin sit opettaja tulee, se sanoa kaikille hommia mut minä jään aina seissoo sinne et ei mulle mittään hommia anneta...Niin sitten minä oon vaan siellä... ellen sitte ite keksi jottain omia hommia niin... minä siellä kahtelen muita ja...

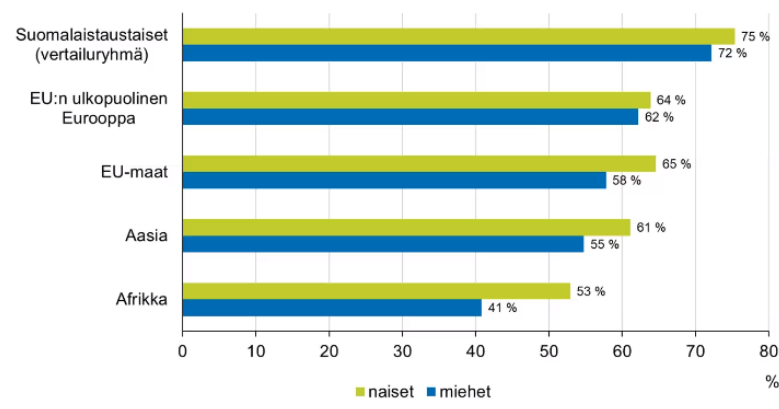
Ams: No puuttuiks ne jätkät sitte siihen tai pojat että...

Kaisa: No kyllä monesti on niinku silleen että no tuu minun kanssa vaikka tätä tekemmään... Mua ärsyttää se, kun tuolla koulussa, kun että enhän minä opi siellä mittään kun jos mie en saa tehdä siellä mittään.

Rasismin ja etnisyyden rajaamat valinnat..

- *Samuel: Minä ja äitiki halusi rakennusosalalle, minä sanoin sille ryhmänohjaajalle, että minä en tykkää hirveesti tästä luokan ilmapiiristä, koska se on huono, koska minä haluun valmistua, haluun opiskella paikassa, missä on hyvä ilmapiiri että miusta tuntuu turvalliselta... No yks minun kaveri luovutti sieltä x-oppilaitoksesta.*
- *AMS: No minkä takia hän luovutti?*
- *Samuel: No vähän rasistinen meininki siellä... Minusta nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja ja matkailuala on semmoset, missä on hyviä ihmisiä... On erilainen kuin autoala, kiviala, putkimies, rakennusala, metalliala... Nää on erilaiset, koska jos sanotaan suoraan, tää ala ja matkailuala on semmoset, jossa ihmisen pitää olla sosiaalinen ja avoin... Koska nuorisotalolle voi tulla kuka tahansa ihminen... Voi tulla tumma... Jos sinä olet semmonen ohjaaja, että sinä katot ihonväri, sit ei kannata olla siellä. Sama matkailualalla, joutuu olla tekemisissä kaikenlaisten ihmisten kanssa... mutta nyt jos puhutaan kiviala ja ne alat, että sun ei ole pakko olla tekemisissä kenen kanssa sinä et halua.*

Seuraavan sukupolven (18–24-vuotiaat) toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus taustamaan ja sukupuolen mukaan 2018

8.2.2021

Tilastokeskus

19

- Neutraalissa opiskelijakeskeisessä kielessä ja lähestymistavassa piilee usein se riski, että unohdamme nuorten sosiaalista ja kulttuurista asemaa määrittävät tekijät

- Puhummeko vain opiskelijan motivaatiosta, asenteesta, oppimisvalmiuksista, jaksamisesta
- Vai millaistakohan meidän alalla/ oppilaitoksessa on opiskella tyttönä, poikana, seksuaaliseen vähemmistöön kuuluvana, tummaisena, romanina?

- *Olisin toivonut miltä susta tuntuu (naisena/ tummaihoisena) mennä sinne TOPPI-paikkaan?*

Miksi huomioda yhteiskunnallisia eroja ja niihin kytkeytyvää eriarvoisuutta opinto-ohjauksessa?

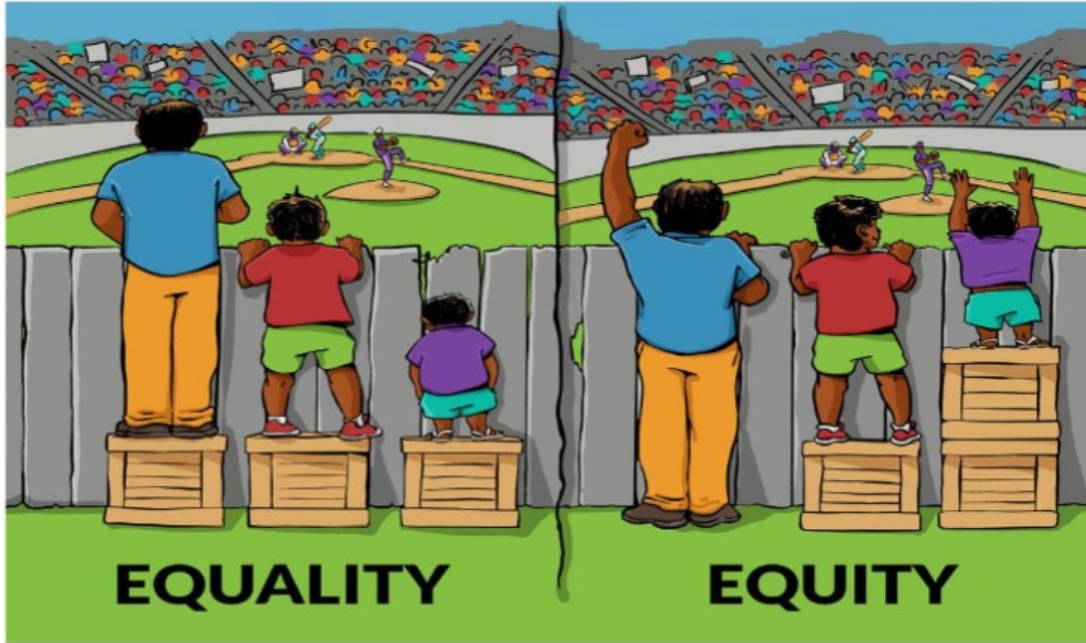
- Sukupuoli, seksuaalisuus, etnisyys, luokkatausta, sosiaalinen asema, alueellisuus jne.. vaikuttavat monella tapaa meidän minuutemme muodostumiseen **sekä** meille avautuviin mahdollisuuksiin suomalaisessa yhteiskunnassa, ml. koulutus ja työmarkkinoilla.
 - Näihin erontekoihin liittyvät valtasuhteet asettavat ihmiset eriarvoiseen asemaan.
 - Emt. tekijät vaikuttavat yksilöiden mahdollisuuksiin, mutta eivät määrää niitä. Yksilön persoonallisuudella ja vahvuuksilla on oma osansa myös.
- Haaste on se, että
 - 1) uraohjauksen kieli on yksilöä korostava: *Mikä on sinun oma juttusi? Mitkä ovat sinun vahvuutesi?*
 - 2) vahva tahto tasa-arvoisuuden korostamiseen ohjauksessa -> ei tunnista vallan käyttöä ohjauksessa
- Yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelma on se, että nämä tavat unohtavat liian helposti tarkastella yksilöiden eriarvoisia asemia ja mahdollisuuksia – Muhamedin sanoin:

”Kyse ei ole siitä, mistä minä olen kiinnostunut, vaan missä minut helpoiten hyväksytään Suomessa”

- **Miten nämä sosiaaliset erot ja niihin kytkeytyvät eriarvoisuudet on otettu huomioon opinto-ohjauksessa?**
- Kaikille samanlainen ohjaus ei edistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia
 - Suomalaisen koulun on todettu suosivan mm. keskiluokkaisuutta, valkoisuutta, ylisukupolvista suomalaisuutta, heteronormatiivisuutta (mm. Paju, Tolonen, Souto, Kosunen, Peltola, Tikkanen, Lehtonen)
- Esim. tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen käytänteiden kehittämisessä ja suunnittelussa?
 - Miten esimerkiksi kiinnitetään huomioon keskiluokkaiseen kielenkäytön suosimiseen, reflektiotaitojen kehittämiseen, perheiden erilaisten koulutuksellisiin resursseihin tai vähävaraisuuteen? Miten sukupuolen merkitys huomioimaan ohjausmenetelmissä tai matalan kynnyksen periaatteessa? Miten huomioidaan se, että vähemmistöihin kuuluvien nuorten koulutuspaikan valintaa ohjaa useimmiten mielikuvat oppilaitoksen turvallisuudesta kuin mikä on oma juttu?
- Opinto-ohjaus ei ratkaise kaikkea mutta osansa sekin voi tehdä ☺
 - **Se, millaiseksi oppilas käsittää mahdollisuutensa, rakentuu myös oppilaanohjauksen käytännöissä.**
- Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää, että eroihin kiinnitetään huomiota
 - Muuten suositaan ja uusinnetaan normatiivisuutta

Kenen arjesta, elämästä, mahdollisuuksista ohjauksessa puhumme? Kelle se suunnataan?

- *"opon puhe on suunnattu vain niille parhaille"* , Ohjaamo- ryhmäkeskustelu amiksen keskeyttäneitä nuoria
- *"Enhän minä voi valita, vaan minne minä voin edes päästä! Että ärsytti se opon puhe."*
Sanna, amiksen 2 kertaa keskeyttänyt tyttö, 17v.
- *"Yläkoulun opolla Guccin laukku aina työpöydällä. Mä en pystyny mennä millään juttelee sille, se laukku huusi niin toisesta elämästä mitä meillä kotona oli."* (lukiolainen tyttö)
- *"Koulussa ei ikinä puhuta sijaisperheistä, mä olin ihan näkymätön."* (17v. poika Ohjaamossa)
- *"Ei kyse ole siitä, mitä minä haluan tehdä, vaan missä minut hyväksytään (Suomessa)."*
Muhammed 17v.somalitaustainen poika
- *"Kyllähän sitä aina tota kuulee, että jos ois niinku paremmalla rahapohjalla, niin tulis insinööri ja vaikka mitä. Että kouluttautus pitemmälle, että köyhät on niitä autonrassaaajia ja muuta tämmöstä."* (Kervinen 2020)

Mutta voisiko aidalle tehdä jotain?

Kohti inklusiivista – aidosti yhdenvertaisempaa ohjausta?

- -> luen nuorten kommentit kritiikkinä ohjauksen yksilökeskeistä puhetapaa kohtaan, jossa korostetaan yksilöllisiä valintoja ja henkilökohtaisia toiveita, vahvuuksia, jne.. Mutta joka ei ota tarpeeksi huomioon ja puheeksi yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja erilaisia elämäntilanteita
 - Jäävätkö nuoret liian yksin näiden asioiden kanssa?
- Nyt olen haastatellut opoja, jotka ovat pyrkineet tunnistamaan ja huomioimaan sosiaalisten erojen sekä yhteiskunnallisen eriarvoisuuden merkityksiä oppilaiden arjessa ja ohjauksessa

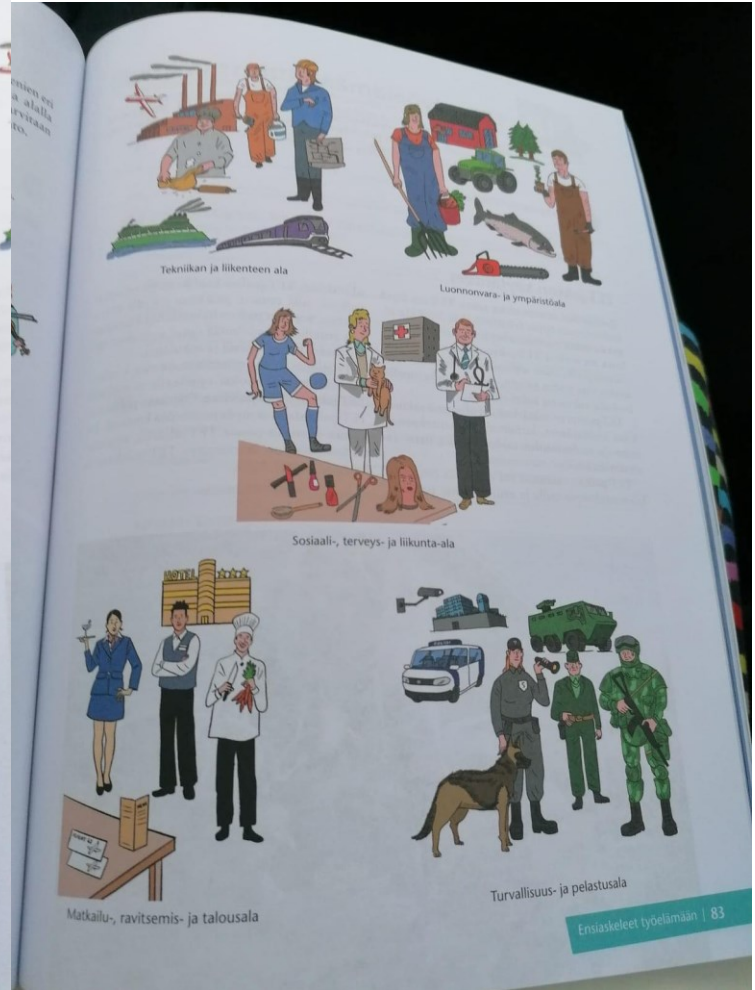
Kolme näkökulmaa kehittämistyön pohjaksi:

- Sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja
 - 1) Samaistumisen mahdollisuudet – kenen todellisuudesta me ohjauksessa puhumme? Ketä me kohtaamme?
 - 2) Ohjauspalveluiden saavuttamisessa ja kohtaamisen mahdollistamisessa (helposti lähestyttävyys/ ”matalan kynnyksen” periaate – asiakaslähtöisyys käytännössä?)
 - 3) Kannattelevuus ohjausvuorovaikutuksessa – holistisuuden rajat?
- Kannattelevuus – kohtaaminen/ luottamuksellisuus/ vastavuoroisuus/ kunnioittaminen ohjaussuhteen ydin!
 - Samalla kuitenkin juuri se näyttää sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja erojen huomioisen kannalta yhdeltä kipupisteeltä & kehittämisen paikalta

1) Kysymys siitä, kenelle tarjoan ja millaisia samaistumisen mahdollisuuksia – kuka taas jää ulkopuolelle? Kenen todellisuudesta ohjauksessa puhutaan?

- Se, millaiseksi oppilas käsittää mahdollisuutensa, rakentuu myös oppilaanohjauksen käytännöissä.
 - Mahdollisuus tulla tunnistetuksi ja tunnustetuksi sellaisena kuin on, mahdollisuus saada positiivisia sisältöjä oman identiteetin rakennusaineeksi – *mistä voin unelmoida?*
- Esimerkkinä valkoisen normatiivisuuden haastaminen esikuvissa ja representaatioissa

Valmentaja 7-9

**Kun susta ei tullutkaan
automekaanikkaa**

**Kun susta ei tullutkaan
lähihoitajaa**

- Molander, L. ., & Souto, A.-M. (2022): Vain valkoisille, nuorille, hyvinvoiville naisille? Korkeakouluopiskelijan ideaalityyppi korkeakoulujen hakuoppaiden kuvissa. *Aikuiskasvatus*, 42(2), 104–118.

- Korkeakoulujen hakuoppaat puhuttelevat kuvillaan lähinnä valkoista yleisöä.
- Sukupuolen binaarijaon ulkopuolelle itsensä identifioiville, ei-valkoisille tai vammaisille kuvat tarjoavat vain vähän, jos laisinkaan samaistumispintoja.
- Myöskään kansallisia vähemmistöjä, kuten romaneja tai saamelaisia, ei ole oppaiden kuvissa huomioitu.

Taulukko 2. Rodullistetut ja ei-rodullistetut henkilöt oppaiden kuvissa.

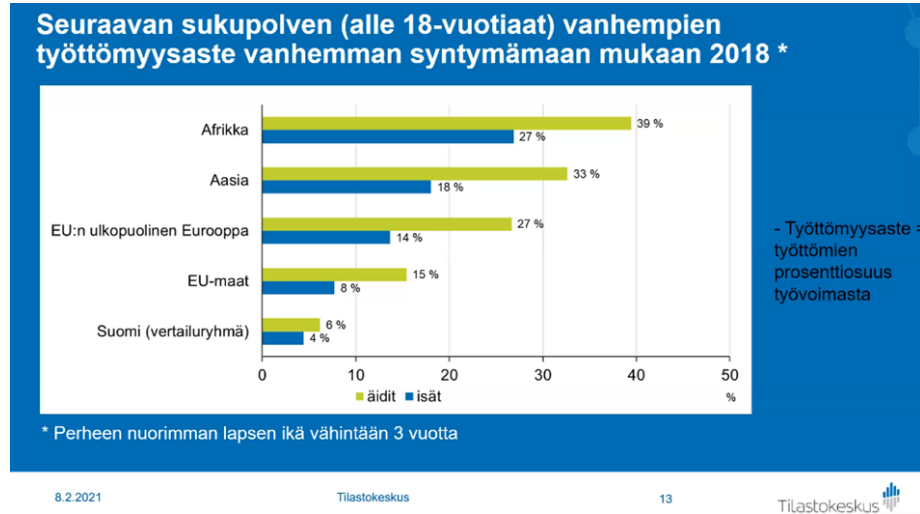
Korkeakoulu	Valkoisia % (f)	Rodullistettuja yht. % (f)	Aasialaistaus- taisia kaikista % (f)	Tummaihoisia kaikista % (f)	Ei tunnistetta- vissa kaikista % (f)
Itä-Suomen yliopisto	100 % (27)	0	0	0	0
Jyväskylän yliopisto	94,5 % (52)	3,6 % (2)	1,8 % (1)	1,8 % (1)	1,8 % (1)
Turun yliopisto	93,9 % (46)	6,1 % (3)	0	6,1 % (3)	0
Vaasan yliopisto	90,9 % (80)	5,7 % (5)	3,4 % (3)	2,3 % (2)	3,4 % (3)
Karelia AMK	90,1 % (10)	9,1 % (1)	9,1 % (1)	0	0
LAB-AMK	89,3 % (25)	10,7 % (3)	10,7 % (3)	0	0
LUT-yliopisto	89,1 % (33)	8,1 % (3)	5,3 % (2)	2,7 % (1)	2,7 % (1)
Vaasan AMK	85,3 % (64)	8,0 % (6)	6,7 % (5)	1,3 % (1)	6,7 % (5)
Oulun AMK	85,1 % (40)	14,9 % (7)	14,9 % (7)	0	0
Haaga-Helia AMK	82,1 % (69)	14,3 % (12)	13,1 % (11)	1,2 % (1)	3,6 % (3)
Lapin AMK	81,3 % (13)	0	0	0	18,8 % (3)
Oulun yliopisto	71,4 % (20)	14,3 % (4)	0	14,3 % (4)	14,3 % (4)
Yliopistojen oppaat yht.	90,8 % (258)	6,0 % (17)	2,1 % (6)	3,9 % (11)	3,2 % (9)
AMK-oppaat yht.	84,7 % (221)	11,1 % (29)	10,3 % (27)	0,8 % (2)	4,2 % (11)
Yhteensä	87,9 % (479)	8,4 % (46)	6,1 % (33)	2,4 % (13)	3,7 % (20)

Etnistyvät ja rodullistuvat työmarkkinat

- Ulkomaalaistaustaiset ylliedustettuina (Tilastokeskus):

- Hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa (esim. siivous ja kiinteistönhuolto)
- Terveys- ja sosiaalipalvelu
- Majoitus- ja ravitsemispalvelu
- Tukku- ja vähittäiskauppa
- Rakentaminen
- Kuljetus ja varastointi

- Työvoimapolitiittinen koulutus ohjaa maahanmuuttajia kouluttautumaan hyvinkin valikoituville aloille.

Jonkinlaisesta katkoksesta kertoo se, että nuoret kokevat tarpeelliseksi perustaa omia yhdistyksiä

- Luulen, että ei ole kyse vain siitä, että nuoria ohjataan vain toisen asteen koulutukseen (lähihoitajaksi)
- Vaan, että yhteiskunnallista eriarvoisuutta, etnistyviä ja rodullistuneita työmarkkinoita, valkoisuuden normia ei avata ohjauksen käytännöissä
- Ei anna nuorille välineitä käsitellä tätä ilmiötä monipuolisesti –
 - Ohitetaanko: miltä tulevaisuus näyttäytyy kaltaisteni näkökulmasta?
 - Toisaalta omat pienryhmät myös tärkeitä ja turvallisia tiloja eriarvoisuuden käsittelyyn/ kaltaisilleni tyypillisten ilmiöiden jakamiseen

Salaado Qasim @SalaadoQasim · 11h

Järjestämme @faisa_qasim kanssa Suuria unelmia -valokuvanäyttelyä.
Näyttely kertoo suomalaisten vaikuttajien uratarinoista ja kuinka ainutlaatuinen on jokaisen urapolku.

Valokuvanäyttely on katsottavissa Galleria Art Kaarisillassa
1.2.-6.2.2022.

#Suuriaunelmia

[Show this thread](#)

SUURIA UNELMIA

TARINOITA SUOMALAISISTA, JOTKA MUUTTAVAT MAAILMAA

1

8

15

- *Esimerkkien ja kannustamisen korostunut tärkeys!*
- *Toivo <3*
- *“oikeesti – minun kaltainen yliopistossa – en olisi uskonut!”*
- *“aina on tarvinnut vaan todistaa, olla tuplasti parempi”*

- 2) Ohjauspalveluiden saavuttamisessa ja kohtaamisen mahdollistamisessa (helposti lähestyttävyyys/ ”matalan kynnyksen” periaate – asiakaslähtöisyys käytännössä?)
- **Oman etuoikeutetun aseman & sosiaalisten erojen (oman sukupuolen, etnisyyden, luokkataustan merkityksen) tunnistaminen, millaista kieltä käytämme ohjauksessa, ohjauksen jalkauttaminen nuorten/ vähemmistöjen omiin yhteisöihin, jne.**

V: No sen kanssa, no siis se on vähän että kuka tulee kenenkin kanssa juttuun parhaiten niin hyvinkin luovasti. Ja opo, **sen toisen opon kanssa myös ku hän on mies ja vanhempi ihminen niin sitten vähän että me on jaettu silleen että jos joku oppilas luontasesti hakeutuu juttelemaan mulle vaikka ois Samin ohjattava niin sitten me vähän vaihellaan niit oppilaita et ”juttele sää ton kaa”**. Ja sit me aika paljon pidetään sillai toistemme tunteja, et jos on jotain menoo tai kokouksia tai muuta niin sitten ihan sillai sujuvasti sijaistetaan ilman mitään sen ihmeellisempää palkkausta tai byrokratiaa. just siltä **Samilta on mulle tullu muutamia muslimityttöjä ,että ne haluu mieluummin jutella mun kanssa, ja sitten ne kysymykset saattaa liittyä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalaan, että pitääkö siellä hoitaa alastomia miehiä, ja miten se on järjestetty että voisko päätyä semmoseen että hoitais vain naisia. Sami on taas pelannu poikien kaa korista ja hoitanu siinä samalla ne ohjauskeskustelut.**

K: Katot sä sen opona, et se on ihan ok, kun sä sanot et sä jouduit ite omaa taustaa muuttamaan että-

V: Joo kyllä nykyään kato se **on koko ajan mulla se semmonen akateemisuuden vaade iteltä koko ajan vähentyny ja vähentyny**, että sitten kun tapaa niitä myöhemmin että kun ne on menny sinne logistiikalle ja vitsit se on tuolla kuljetusfirmassa ja miten tyytyväinen se on. Et jotenkin et kun ne vaan niinku-.. **Ja enkä mää puhu että ”mitä sää haluat tehdä uraa, minkä ammatin sä, mikskä sä haluat tehdä isona” kun mä yritän että ”mitä sä haluat tehdä seuraavaks, mikä se on se seuraava askel”**. Ja sit koko ajan yritän muistuttaa että ”vielä voi sitten muuttaa suuntaa ja vaihtaa mielipidettä kolmen vuoden tai kolmenkymmenen vuoden päästä

tietysti riippuu tosi paljon siitä tilanteesta mutta että ollaan **pienryhmämuotoisesti** käyty tämmösiä ohjaustilanteita, eli ollaan, nähdään vähän yhdessä, on vaikka otettu **saman kulttuuritaustan omaavia** ja haettu sitä yhteistä ymmärrystä sitä kautta.

” Ja nyt oli siis ihan semmonen tilanne että ihan selkeitä semmosia rasisia puheita ja dissausta yks opettaja harrastanu. Mä pyysin että ne tytöt kirjottaa ne ihan ne havainnot ylös ja sitten toimitin sen rehtorille.

siitä niin sanotusta **ovenkahvaohjauksesta** että aina ei välttämättä ole hedelmällisintä mennä sinne omon työhuoneeseen ja ovi kiinni ja ”nyt keskustellaan” vaan että sen täytyy olla vähän joustavaa. **Olen harrastanut ohjausta myös S-marketin aulassa ja, yks porukka piti viedä kebabille että niihin sai mitään otetta.**

Osa romaniperheistä on ihan että ”kyllä joo joo tottakai koulut käydään” ja näin mutta osa välttelee viimeseen asti että sitten, kun ne nuoret täyttää 17 niin heitä ei enää näy.

Yks ohjaustilanne, kun mä en meinannu millään saada yhtä romanityttöä tekemään yhteishakua. Tai kun vanhempien allekirjotus piti saada siihen yhteishakuun, tai niitten suostumus, niin ku pitää edelleenkin että vanhempia pitää kuulla ja ne oli ”ei sen mihkään tarvi hakee” ja ”turhaa semmonen koulutus” ja muuta.

Ja sit mä sain loppujen lopuks sen perheen käymään koululla, mut ne ei suostunu tuleen kouluun sisälle vaan niillä oli käynnissä oleva Mersu siinä koulun pihalla [nauraa], ja sitten mä meen sen lapun kanssa siihen ja ne ruuvaa sen ikkunan auki että ”voitteko te nyt että kun tää on mun virkavelvollisuus että kun tämä on peruskoulun päättävä nuori niin sen täytyy hakea johonkin, et en voi korvista raahata sitä sinne amikseen mutta sen täytyy hakee”. Sitten loppujen lopuks ne kutsu sinne Mersun takapenkille mut. [naurua]

- Näytteet esimerkkejä siitä, miten sosiaalisiin eroihin (sukupuolen, etnisyyden, luokkataustaan, jne.) voi kiinnittää huomiota ohjaussuhteen rakentamisessa
 - Joskus ”toisin tekeminen” on jopa kohtaamisen ja allianssin edellytys!
 - Toisin tekemisissä korostuu kiinnostavalla tavalla nuorisotyön ja rakenteellisen sosiaalityön menetelmät – **mennään ohjattavien arkeen ja osoitetaan teoilla, että ohjaus on ohjattavalähtöistä (Tanska!)**
 - Haastaa myös miettimään opojen keskinäistä yhteistyötä uudella tavalla?
 - Prosessi vai tuotos edellä? Kärjistetysti voi kysyä onko opinto-ohjaus instituutio vai oppilaskeskeistä? Palvellaanko instituution vai oppilaan etua? Antaako koulu opoille vaihtoehtoja ja tukea?
 - Mihin tekijöihin -sisäisiin (motivaatio, vahvuudet, kognitiiviset taidot) vai ulkoisiin (arjen sosiaaliset suhteet + asema yhteiskunnassa) ohjauksessa huomio kohdistuu? Joko tai vai sekä että?

3) Kannattelevuus ohjausvuorovaikutuksessa – holistisuuden rajat?

Yhteiskunnallisen eriarvoisuuden/ haavoittuvuuden huomioimien ohjauksessa

Sanna Vehviläinen (2014):

Ohjausvuorovaikutuksen orientaatiot

Ongelmanratkaisuorientaatio

Suuntaudutaan ongelmien paikantamiseen ja usein nopeaan ratkaisemiseen, toiminnan esteiden poistamiseen ja uuden toimintatavan tuottamiseen.

Ohjaaja neuvoo, ehdottaa toimintamalleja, antaa palautetta ja ohjeita

Tutkiva orientaatio

Suuntaudutaan asioiden ymmärtämiseen syvemmin, monipuolisemmin ei oleteta että asia on ilmeinen, pidetään sen tutkimista arvokkaana

Ohjaaja kommentoi, summaa kuulemaansa, tulkitsee ja etsii kytkentöjä tai kokonaiskuva

Kannatteleva orientaatio

Suuntaudutaan siihen, että nähdään "tilanne sellaisena kuin se on"

Havaitaan mitä tapahtuu, mitä "todellisuudessa on"

Välitetään kiinnostusta, myötätuntoa ja keskittymistä

Ohjaaja auttaa keskittymään, olemaan läsnä ja vastaanottaa tunteita

Ohjauksen lähestymistavalla on väliä ja se näkyy vuorovaikutuksessa!

- Monissa tutkimuksissa on todettu, että **ongelmanratkaisuorientaatio** (keskitytään niihin asioihin, joihin on ratkaisu) painottuu – etenkin oppilaitosmaailmassa
 - jopa kannattelevan orientaation kustannuksella, jolloin ohjaussuhteesta ei tule vastavuoroista ja kannattelevaa ja kunnioittavaa suhdetta
 - Ohjaus käytännössä ohutta ja ”ohipuhuvaa”, ohjaavaa kohtaamatonta, suorittamista.

Sit erehyin siinä kysymään, että no mitäs niinku, mitäs isälle ja äitille kuuluu tai että kerro perheestä, ja sitten ku että on niinku puoli sukua tapettu silmien eessä, sitten oli ite että: no niin no, mites se koulutausta....ett niinku ei ollu mitenkään osannu tai mä en oo vieläkään keksiny sitä, ett miten mie pystyn reagoimaan semmoseen.

...mä meinaan oon lopettanu sen perheestä kysymisen alkuhaastattelussa, että se ei oo mun mielestä, ehkä se ei nyt liity siihen niin paljon....

mut joskus tulee sit aina jotenkin kiertokautta sitten että niinkun, ett jos on vaikka vanhemmat kuollu niin totta kai sitä nyt pahottelee ja on niinku, ett ikävä mut ett mä en niinku mene siihen enää, että niinku ku en oo mikään kuraattoripsykologi, joka osais sitten jotenkin löytää niitä oikeita sanoja niin hyvin kuin ite kokee, niin en mee sitten niitä enää kyselemään.”

» Opinto-ohjaaja

- Tasapainottelu menneisyyden käsittelystä osana uuden arjen rakentamista on toistuva haaste etenkin yksin tulleiden turvapaikanhakijanuorten parissa tehtävässä työssä.
 - Yhtäältä on todettu, että yksilöt usein itsekin kieltäytyvät puhumasta menneestä ja rankoista kokemuksista. Vaikenemista on pidetty merkinä paitsi haavoittuvuudesta myös osoituksena lasten toimijuudesta, tavasta hallita omaa elämäntilannettaan (Anis & Esberg 2018, 196).
 - Toisaalta samalla on myös todettu, että nuoret kaipaavat turvallisten aikuisten tukea uudessa arjessa selviytymiseen – suhteita, joissa jakaa kokemuksiaan.
 - Mikä minut pysäytti tämän äärelle oli se, että kukaan nuori ei käyttänyt opiskeluhuollon palveluita – olisi edellyttänyt sen, että itse olisivat osanneet sinne ohjautua.

- Ohjaajien puheet kuitenkin osoittavat, että he eivät näytä luottavan siihen, että **kannattelu – toisen kokemuksen ja tunteen vastaanottaminen ja empaattinen kuuntelu riittäisivät.**
- Opot näyttävät vaativan itseltään ohjaajina sitä, että he osaisivat auttaa enemmän ohjattavia - toisin sanoen, **ongelmanratkaisuo-orientaatio näyttää menevän kannattelevan orientaation ohi työn onnistumisen arvioinnissa ja samalla ohjauksen agendan rajaamisessa.**

- *Ongelmanratkaisuorientaation painottumisessa on kyse myös siitä, että kannattelevan ja tutkivan orientaation merkitystä vähätellään – ei nähdä sitä riittävänä ammatillisena tekona.*

- *Mitä sulle kuuluu kysymyksen voimaa ei muisteta?*
- *Jos ei kysytä, ei anneta opiskelijalle mahdollisuutta valita kertooko vai ei opiskeluun vaikuttavasta elämäntilanteestaan*
- *Kysymättömyys on myös teko (usein osoittaa passiivisuutta tai tietynlaisen elämänkulun ohittamista)*

- Me emme voi neuvoa ja ratkaista ongelmaa, tai ohjata opiskelijaa opiskeluhuoltoon tai moniammatillisessa verkostossa eteenpäin, jos ongelma ei tule kerrotuksi ja kuunnelluksi! (Tai jos säikähdämme ja ohjaamme liian nopeasti eteenpäin)
 - *Missä vaiheessa ohjaustyön rajaus tehdään?*
 - *Jos rajaamme työmme kohdetta jo kannattelevassa orientaatioissa – millaisia nuoria ja elämänlanteita olemme silloin valmiita kohtamaan? Entä ketkä suljemme ulkopuolelle*
 - **On eri asia rajata työtään kannattelun vs. ongelmanratkaisun vaiheessa**
- Osa opiskelijoiden ongelmista on sellaisia, joita ei voi ratkaista, mutta silti ne ovat opiskelijan arjessa merkityksellisiä – ne heijastuvat / kiinnittyvät myös opiskeluun
- Ohjattavan elämäntilanne ja siinä hänen toimijuuttaan tukevat ja estävät tekijät jäävät tunnistamatta (vrt. alun esimerkki)
 - *"Ongelman otsaan ei ole kirjoitettu, mistä siinä on kysymys"* (M. Leiman)
 - Edetään liian usein ratkaisujen tarjoamiseen, jotka ovat ohjaajan, ei ohjattavan "omia" ratkaisuja
 - Neuvot ja ratkaisuvaihtoehdot eivät asetu osaksi ohjattavan elämäntilannetta

• *Rajattua kannattelua ?*

- *Usein tulevaisuuden kannattelua menneisyys ohittaen*

Ei uskalleta kohdata sitä kaikkea, mitä

ohjattava voi tuoda tilanteeseen

mukaan?

Kohtaammeko vain hyvinvoivat ja

hyväosaiset opiskelijat?

- Etenkin maahanmuuton taustalla olevia syitä ja itse tulemiseen liittyneitä tapahtumia, samoin kuin heidän perhesuhteitaan, ei haluta nostaa ohjauskeskustelussa esille.
 - Oletetaan jo usein ennalta liian rankoiksi.
- Samoin kuin **kiusaamiseen, köyhyyteen, (lastensuojelun asiakkuuteen), mielenterveyteen, sukupuoleen, päihteisiin** liittyvät teemat. (yksityisyydensuoja?)
- -> nämä ovat teemoja, joita esim. Ohjaamoissa käsitellään ja työpajoilla
 - Usein näistä on helpompi puhua koulun ulkopuolella – ellei siellä oikeasti madalleta kynnystä!
 - Moniammatillisen yhteistyön merkitys!

Anne-Mari Souto

Yhteiskunnan polarisaatio haastaa kohtaamisen kulttuuria?

- Uskallammeko kohdata sen eriarvoisuuden, jota osa opiskelijoista elää?
- Koko koulu ohjaa –ajattelun rajoittuneisuus:
 - Sekä henkilökunnan
 - Että teemojen osalta?
- Muualla tehty tutkimus osoittaa (esim. Mcleod 2009; Ribeiro 2020), että uraohjaus, jossa **yksilön tilanteen ja vahvuuksien rinnalla käsitellään myös vähemmistöjen asemaa ja heitä syrjiviä käytänteitä**, koetaan ohjattavien keskuudessa tuloksekkampaana verrattuna yhteiskunnallisista asioista etäisyyttä ohjattavaan ohjaukseen.

- Ohjaajien tulee pystyä kuuntelemaan ja käsittelemään myös asioita, jotka herättävät heissä vaikeita tai ristiriitaisia tunteita
 - *Mitkä asiat sinussa herättävät vaikeita tunteita? Ohjata asiakas heti toisaalle?*
 - ohjaajan oma lähikehityksen vyöhyke – vertaistuki!
- Voidakseen kannatella, ammattilainen tarvitsee itse yhteisönsä kannattelua
 - Oman tiimin, työyhteisön, moniammatillisen verkoston kannattelua
- Mutta juuri arvoihin, ammattietiikkaan, asiakaslähtöisyyteen liittyvissä jännitteissä ohjaajat kokevat olevansa kaikkein yksin (Kekki & Souto arvioinnissa)

*Tehkää yhteistyötä, soittakaa kollegalle,
kannatelkaa toisianne, pitäkää yhdessä melua
epäkohdista!*

*Muistakaa – että yksikin kannatteleva
kohtaaminen voi kantaa nuorta pitkälle!*

Kiitos!

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi